

УДК 930.1.(477.8)+904.7

Василь Карпюк**Археологія Волинської області: історіографічний огляд за 2010–2013 роки**

У статті подано історіографію археології Волині за 2010–2013 рр. Проаналізовано праці вітчизняних дослідників, зокрема волинських краєзнавців. Археологічні розвідки охоплюють період від первісного суспільства та середньовіччя до ХХ ст.

Ключові слова: археологія, історіографія, Волинь, Полісся.

Карпюк В. Археология Волинской области: историографический обзор за 2010–2013 гг. В статье представлена историография археологии Волини за 2010–2013 годы. Анализируются труды отечественных исследователей, в частности волинских краеведов. Археологические исследования охватывают период от первобытного общества и средневековья до ХХ в.

Ключевые слова: археология, историография, Волинь, Полесье.

Karpjuk V. Archaeology Volyn Oblast: Historiographical Review for 2010–2013 years. The paper presents the historiography of archeology Volyn for 2010–2013. It examines the work of Volyn researchers and those researched Volyn region. Archaeological research reaches from primitive society and the Middle Ages to the twentieth century.

Key words: archaeology, historiography, Volhynia, Polesie.

Постановка наукової проблеми та її значення. Впродовж 2010–2013 рр. було здійснено ряд публікацій, які представляють здобутки археологів, істориків, краєзнавців про Волинь. Узагальнення археологічних досліджень дає можливість розглядати історію краю і держави в контексті існування незалежної України і української нації, на основі витоків слов'янства. Його актуальність полягає і в тому, що ці розвідки є вагомим внеском в історичну науку і в загальну спадщину української історії та археології.

Мета і завдання статті – схарактеризувати найбільш вагомні наукові дослідження, які поповнюють історіографію волинізнавства; представити історіографію основних напрямів дослідницької діяльності в археології Волинської області за 2010–2013 рр.

Важливою сторінкою в дослідженні Волині й Полісся стала археологія. Окремі напрями в археології історіографічно представили Г. Бондаренко, М. Кучинко, Б. Колосок, Г. Охріменко, С. Панишко, С. Терський та інші автори. Велика кількість публікацій із зазначеної теми вказує на потребу узагальнити та проаналізувати окремі проблеми в історії, археології Волині.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Протягом досліджуваного періоду надруковано низку монографій з археології та археологічних досліджень Волинської області. У 2010 р. у видавництві Національного університету «Львівська політехніка» вийшло дві монографії, які підготував історик і археолог С. Терський. Одна з них присвячена Володимир-Волинському [80]. У книзі на основі багаторічних досліджень автора та інших науковців показано історію найдавнішого міста краю, подано огляд джерел та історіографію. Про середньовічний Володимир написано з позицій значення і ролі міста та його мешканців у житті краю. Згідно із матеріалами різного походження і писемними згадками місто постає як осередок ремесел і промислів, як центр торгівлі й адміністративного управління, як духовний центр, що зберіг своє значення донині. У додатках автор подав списки житлових і господарських споруд та каталог поховань на території міста до ХV ст. Монографія ілюстрована на основі старожитностей, які зберігаються у різних музеях України, та знахідок археологів Львова, Києва, Луцька, Санкт-Петербурга.

Друга книга С. Терського розповідає не лише про археологічні дослідження Волинського краю, а й торкається питань краєзнавства. У ній зроблено спробу подати оцінки і власне трактування окремих проблем історії, археології, краєзнавства і визначити перспективи [79]. Стан та охорону археологічних пам'яток області висвітлює також М. Кучинко [41].

Проблемам дослідження багатошарової пам'ятки на Володимир-Волинському городищі у 2010–2012 рр. присвячена монографія відомих волинських археологів О. Златогорського та С. Панишка [29]. Зокрема, у виданні зосереджено увагу на дослідженнях виявленого масового поховання людей середини ХХ ст.

Темі історії культури на Волині давніх та середньовічних часів присвячений навчальний посібник волинських археологів М. Кучинка та О. Златогорського [38].

Із історії перших археологічних досліджень Луцька цікавими є статті В. Баюка [3; 4], історіографію археологічних досліджень міста висвітлює В. Вашета [11], середньовічні пам'ятки архі-

текстури розглядає в історико-архітектурному нарисі Б. Колосок [32]; містам та городищам Луцької землі княжої доби присвячена стаття М. Кучинка [39]; Яну Фітцке як досліднику Луцької землі приділяє увагу П. Конопець [33]; археологічний потенціал Ратнівщини вивчає Б. Зек [18], Шацького городища – О. Златогорський та О. Демедюк [28], городища Любомльського та Шацького районів описує О. Остапюк [52], давньоруський Любомль та архітектурні об'єкти Володимира-Волинського досліджував О. Златогорський [19–20], пам'ятки Старовижівщини – Г. Охріменко, В. Савицький та ін. [63].

Відомому досліднику давньої археології та історії Волині Григорію Охріменку присвячена стаття М. Кучинка та З. Кучинко [40].

У публікаціях цього періоду значна увага приділена археології давньої Волині. Цією тематикою плідно займалися такі дослідники, як Г. Охріменко, С. Локайчук, Н. Склярєнко, І. Маркус та ін. Так, у 2013 р. побачив світ навчальний посібник для студентів про первісне мистецтво і культуру Волині [77]. Проблеми розвитку землеробства на території Волині у VI–II тис. до н. е. розглянуто у монографії Г. Пашкевича та Г. Охріменка [71].

Про палеоліт Шацького регіону писав В. Артюх [1], проблеми періодизації енеоліту західної Волині висвітлював О. Позіховський [73], скарби крем'яних виробів енеоліту вивчали Г. Охріменко, І. Михальчук та М. Хомич [62]. Добу бронзи досліджували Г. Охріменко, І. Варич, П. Конопець, В. Свенцицький, О. Кричевський та ін. [10; 35; 55; 57; 59; 75]. Давні археологічні культури вивчали О. Борисова [9], П. Конопець [34], С. Локайчук [44; 45], Г. Охріменко [54–56; 60; 61; 64; 65], Н. Склярєнко [78] та ін. Розвиток землеробства, рільництва та ремесла у регіоні розглядали Б. Жураковський [17], Ю. Курдина [37], С. Локайчук, Г. Охріменко [42; 43], Ю. Мазурик [47].

Військовій археології у своїх розвідках приділяли увагу І. Маркус [48–50], Г. Охріменко [58], С. Панишко [70], Л. Пилипів [72]. Фортеці, замки та укріплення досліджували Д. Воюта [12], Ю. Мазурик [46], Л. Семенюк [76].

Приділялася увага й одиночним та випадковим археологічним артефактам. Знахідки початку XIX ст. описували та досліджували В. Баюк [6], В. Карпюк, В. Пахолок [31], козацької доби – Г. Гулько [13; 14], давньоруської доби – Т. Садовник [74].

Результати та звіти археологічних досліджень на території області за цей період опублікували А. Бардецький [2], В. Баюк [5; 7; 8], О. Златогорський [21–27], Г. Охріменко [53], С. Панишко [66–69] та ін.

Окремо можна виділити й історико-краєзнавчі нариси про деякі населені пункти області, в яких міститься інформація про місцеві археологічні знахідки та пам'ятки. Це, зокрема, нариси про Білосток Г. Гуртового [15], Шацьк – О. Демедюка [16], Камінь-Каширське Полісся – Н. Пась [30], Купичів – М. Купчинського [36], Навіз – Є. Ющук [81], а також Р. Миткалик [51].

Висновки. У статті зроблено спробу зібрати та впорядкувати видання й публікації, присвячені археології та археологічним дослідженням Волинської області, які з'явилися у 2010–2013 рр.

Джерела та література

1. Артюх В. Ще раз про палеоліт Шацького регіону / В. Артюх // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Стара Вижівка / упоряд. А. Силюк, В. Недзельський. – Луцьк : Волиньполіграф, 2011. – Вип. 40. – 384 с. : ілюстр.
2. Бардецький А. Результати археологічних досліджень в с. Вишнівка (колишне м. Опалин) Любомльського району у 2011 р. / А. Бардецький, С. Демедюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Іваничі / упоряд. А. Силюк, Л. Куль. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – 362 с. : ілюстр.
3. Баюк В. Археологічні дослідження Луцька (історія та сьогодні) / Віктор Баюк // Краєзнавство : наук. журн. – 2010. – Ч. 1–2. – С.123–129.
4. Баюк В. Історія перших археологічних досліджень Луцька: погляд у минуле / В. Баюк // Минуле і сучасне Волині і Полісся. Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 506 с. : ілюстр.
5. Баюк В. Розвідка заплавного поселення біля городища Борисковичі / Віктор Баюк // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. асп. і студ. У 2 т. Т. 1. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – С. 50–51.
6. Баюк В. Солдаська іконка-складень періоду Вітчизняної війни з розкопок у Рованцях / В. Баюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Україна та Волинь у наполеонівських війнах : матеріали Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 200-річчю війни 1812 року, 11–12 трав. 2012 р., м. Луцьк / упоряд. А. Силюк, О. Златогорський. – Луцьк : Волинські старожитності, 2012. – 301 с. : ілюстр.

7. Баюк В. Споруда козацького часу з Волині: графічна реконструкція / В. Баюк, А. Панікарський // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні : зб. наук. пр. – К., 2012. – Вип. 21, ч. 1. – С. 123–124.
8. Баюк В. Споруда пізнього середньовіччя поруч з давньою дорогою Луцьк–Володимир–Волинський / Віктор Баюк // Наукові студії : зб. наук. пр. / Історико-краєзнавчий музей м. Винники. – Львів : Вид-во «Растр-7», 2011. – Вип. 4. – С. 280–285.
9. Борисова О. Опис пам'яток маліцької та волино-люблінської культур / О. Борисова, А. Познікін // Минуле і сучасне Волині і Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 506 с. : ілюстр.
10. Варич І. Польський бурштин та його використання в добу бронзи / І. Варич, Г. Охріменко, В. Сердюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – 240 с. : ілюстр.
11. Вашета М. До питання історіографії археологічних досліджень історичної околиці Луцька (урочище Яровиця) / М. Вашета // Минуле і сучасне Волині і Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – 506 с. : ілюстр.
12. Воюта Д. Дослідження фортифікаційних споруд на території Північної Волині / Д. Воюта // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – 240 с. : ілюстр.
13. Гулько Г. Бердиш козацької доби з Хорлупів / Г. Гулько // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-й річниці Незалежності України, 45-й річниці утворення Старовижівського району, 500-й річниці першої згадки с. Паридуби, 490-й річниці першої згадки с. Чевель, 480-й річниці першої згадки с. Буцин, 140-й річниці церкви Різдва Пресвятої Богородиці с. Чевель. – Луцьк, 2011. – С. 327–330.
14. Гулько Г. Нові знахідки предметів козацької доби на Волині / Г. Гулько // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Стара Вижівка / упоряд. А. Силук, В. Недзельський. – Луцьк : Волиньполіграф, 2011. – Вип. 40. – 384 с. : ілюстр.
15. Гуртовий Г. Білосток з найдавніших часів : краєзн. нариси / Г. Гуртовий. – Луцьк : Волинські старожитності, 2012. – 64 с.
16. Демедюк О. Шацьк. Мельники (Шацькі) : краєзн.-іст. нариси / О. Демедюк. – Луцьк : Волинські старожитності, 2012. – 240 с.
17. Жураковський Б. Зародження землеробства на Волині та Поліссі : наук. зап. Вип. XI / КЗ «Рівнен. обл. краєзн. музей» РОР, Дочірнє підприємство «Волинські старожитності» державного підприємства «Науково-дослідний центр «Охоронна-археологічна служба України» Ін-ту археології НАН України. – Рівне, 2013. – 290 с.
18. Зек Б. Археологічний потенціал Ратнівщини / Б. Зек, О. Борисова // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-й річниці Незалежності України, 45-й річниці утворення Старовижівського району, 500-й річниці першої згадки с. Паридуби, 490-й річниці першої згадки с. Чевель, 480-й річниці першої згадки с. Буцин, 140-й річниці церкви Різдва Пресвятої Богородиці с. Чевель. – Луцьк, 2011. – С. 311–314.
19. Златогорський О. Дослідження архітектурних об'єктів XIV–XV ст. у м. Володимир–Волинський / О. Є. Златогорський, С. Д. Панишко, Ю. В. Лукомський // Археологічні дослідження в Україні 2010. – К. ; Полтава, 2011. – С. 139–140.
20. Златогорський О. Дослідження давньоруського Любомля / О. Є. Златогорський, С. Д. Панишко // Археологічні дослідження в Україні 2008 р. – К. : ІА НАН України, 2009. – С. 67–69.
21. Златогорський О. Дослідження посаду літописного городища Жидичин у 2009 році / О. Є. Златогорський, В. Г. Баюк // Археологічні дослідження в Україні 2009. – Київ ; Луцьк, 2010. – С. 151–152.
22. Златогорський О. Дослідження Усичівського комплексу давньоруського часу / О. Є. Златогорський, С. Д. Панишко // Археологічні дослідження в Україні 2010. – К. ; Полтава, 2011. – С. 137–138.
23. Златогорський О. Дослідження Шацького городища на Волині у 2009 році / О. Златогорський, С. Демедюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : сторінки історії Камінь-Каширщини : наук. зб. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 245–250.
24. Златогорський О. Результати археологічної експедиції в село Стобихва Камінь-Каширського району / О. Златогорський, М. Вашета // Минуле і сучасне Волині та Полісся: сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2010. – С. 222–223.
25. Златогорський О. Реконструкція давньоруського житла з села Богушівка / О. Златогорський // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. – Луцьк : ВМА «Терен», 2012. – Вип. VIII. – С. 492–496.
26. Златогорський О. Розвідки на городищі у селищі Ратне / О. Златогорський, Д. Дем'янчук // Середньовічні міста Полісся : тези доп. міжнар. наук. археол. конф. – Київ ; Олевськ, 2011. – С. 24.
27. Златогорський О. Результати археологічної експедиції в село Стобихва Камінь-Каширського району / О. Златогорський, М. Вашета // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Ка-

- ширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 240 с. : ілюстр.
28. Златогорський О. Інвестиційний проект «Шацьке городище» / О. Златогорський, С. Демедюк // *Минуле і сучасне Волині і Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 506 с. : ілюстр.*
29. Златогорський О. Дослідження на Володимир-Волинському городищі у 2010–2012 роках : джерела і матеріали / О. Златогорський, С. Панишко. – Луцьк : Волинські старожитності, 2013. — 164 с.
30. Камінь-Каширське Полісся: з історії краю / авт. тексту Н. Пась. – Луцьк : Медіа, 2012. – 62 с. : кольор. іл.
31. Карпюк В. Знахідки артилерійських боєприпасів російської армії в 1812 року на Волині (по матеріалам знахідок в с. Липляни Ківерцівського району) / В. Карпюк, В. Пахолок // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Україна та Волинь у наполеонівських війнах : матеріали Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 200-річчю війни 1812 року, 11–12 трав. 2012 р., м. Луцьк / упоряд. А. Силюк, О. Златогорський. – Луцьк : Волинські старожитності 2012. – 301 с. : ілюстр.*
32. Колосок Б. Луцьк – пам'ятка архітектури та містобудування : історико-архітектурний нарис / Б. В. Колосок. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 124 с. + 16 с. : ілюстр.
33. Кононець П. Луцька земля у дослідженнях Яна Фітцке / П. Кононець // *Минуле і сучасне Волині і Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. істор.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 506 с. : ілюстр.*
34. Кононець П. Пам'ятки тшинецько-комарівської культури на Волині та Волинському Поліссі / П. Кононець, І. Котяй, Г. Охріменко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., смт Маневичі / упоряд. А. Силюк, П. Хомич. – Луцьк, 2011. – Вип. 58. – 317 с. : ілюстр.*
35. Кононець П. Матеріальна і духовна культура населення Волині та Волинського Полісся в епоху ранньої бронзи / П. Кононець, В. Потапчук, Р. Юхимович // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовивіщчина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Стара Вижівка / упоряд. А. Силюк, В. Недзельський. – Луцьк : Волиньполіграф, 2011. – Вип. 40. – 384 с. : ілюстр.*
36. Купчинський М. Купичів – минуле і сучасне : іст.-краєзн. нариси / М. М. Купчинський. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 368 с.
37. Курдина Ю. Скляне виробництво на Галицько-Волинських землях в XI–XIII ст. / Ю. М. Курдина // *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2013. – Вип. 24. – С. 107–110.*
38. Кучинко М. Історія культури Волині давнього та середньовічного часів : навч. посіб. / М. Кучинко, З. Кучинко, О. Златогорський. – Луцьк : Волинські старожитності, 2012. – 225 с.
39. Кучинко М. Міста і городища Луцької землі княжої доби у світлі археології / М. Кучинко // *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2011. – Вип. 20. Actes testantibus : ювіл. зб. на пошану Леонтія Войтовича. – С. 414–421.*
40. Кучинко М. Григорій Охріменко – дослідник первісної археології Волині / М. Кучинко, З. Кучинко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – 240 с. : ілюстр.*
41. Кучинко М. Про стан та деякі аспекти охорони археологічних пам'яток Волинської області / М. Кучинко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – 240 с. : ілюстр.*
42. Локайчук С. Первісні знаряддя для обробки землі / С. Локайчук, Г. Охріменко, В. Охріменко, О. Кричевський // *Минуле і сучасне Волині і Полісся. Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 506 с. : ілюстр.*
43. Локайчук С. Історія рільництва на землях Західного Побужжя / С. Локайчук, Г. Охріменко, Н. Склярченко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іванівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Іванічі / упоряд. А. Силюк, Л. Куль. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – 362 с. : ілюстр.*
44. Локайчук С. Господарство культур шнурової та постшнурової кераміки / С. Локайчук, І. Сумленна, Г. Охріменко // *Острозький краєзнавчий збірник. Вип. 6 / ред. група : М. Манько, М. Данилюк, Т. Глушман, М. Бендюк ; Держ. іст.-культ. заповід. м. Острога, Острозьке наук.-краєзн. т-во «Спадщина» ім. кн. Острозьких. – Острог, 2013. – 480 с.*
45. Локайчук С. Керамічні вироби носіїв стжижовської культури / С. М. Локайчук, І. О. Сумленна, Г. В. Охріменко // *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2013. – Вип. 24. – С. 96–100.*
46. Мазурик Ю. Вижівський замок / Ю. Мазурик // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовивіщчина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Стара Вижівка / упоряд. А. Силюк, В. Недзельський. – Луцьк : Волиньполіграф, 2011. – Вип. 40. – 384 с. : ілюстр.*
47. Мазурик Ю. Деревообробне ремесло в літописному Угровську / Ю. М. Мазурик, О. Д. Остап'юк // *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2013. – Вип. 24. – С. 116–120.*

48. Маркус І. Озброєння та знаряддя праці населення Західної Волині IV–II тис. до Р.Х. / І. Маркус, Г. Охріменко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 492 с.
49. Маркус І. Кам'яні сокири лопатевого типу з Луцького району / Минуле і сучасне Волині і Полісся. Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 506 с. : ілюстр.
50. Маркус І. Кам'яні булави з теренів Волині / І. Маркус, Г. Охріменко, А. Малишева, О. Мудрик // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – 240 с. : ілюстр.
51. Миткалик Р. Мое село, мої односельчани... : іст.-краєзн. нариси / Р. Миткалик. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 352 с.
52. Остапюк О. Городища на території Любомльського і Шацького районів / О. Остапюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Шацьке поозер'я у світовій та українській історії : матеріали XLV міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2013. – С. 53–57.
53. Охріменко Г. Археологічні розвідки у с. Гораймівка Маневецького району Волинської області у 2009 році / Г. Охріменко, М. Вашета // Археологічні дослідження в Україні 2009. – Київ ; Луцьк, 2010. – С. 312–313.
54. Охріменко Г. Окремі питання бабинської культури на Волині / Г. Охріменко, Н. Складенко, С. Локайчук // Волино-Подільські археологічні студії : зб. наук. ст. / упоряд. В. М. Конопля та О. Є. Златогорський. – Луцьк : ДП «Волинські старожитності», 2012. – Вип. III. Пам'яті Ю. М. Малєєва (1941–2006). – С. 170–180.
55. Охріменко Г. Особливості жител доби бронзи на Західній Волині / Г. Охріменко, І. Варич, В. Свінцицький // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., смт Маневичі / упоряд. А. Силюк, П. Хомич. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – 317 с. : ілюстр.
56. Охріменко Г. Пам'ятки культури кулястих амфор на Волині / Г. Охріменко, О. Кричевський, С. Пузенков // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – 240 с. : ілюстр.
57. Охріменко Г. Металеві ретушери доби бронзи / Г. Охріменко, О. Кричевський, В. Сердюк, С. Пузенков // Минуле і сучасне Волині і Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 506 с. : ілюстр.
58. Охріменко Г. Етнолітарні процеси в середній період доби бронзи на Західній Волині та Волинському Поліссі / Г. Охріменко, С. Локайчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Україна та Волинь у наполеонівських війнах : матеріали Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 200-річчю війни 1812 року, 11–12 травня 2012 р., м. Луцьк / упоряд. А. Силюк, О. Златогорський. – Луцьк : Волинські старожитності, 2012. – Вип. 41. – 301 с. : ілюстр.
59. Охріменко Г. Вивчення пам'яток доби бронзи біля с. Майдан-Липно Маневецького району / Г. Охріменко, І. Маркус // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., смт Маневичі / упоряд. А. Силюк, П. Хомич. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – 317 с. : ілюстр.
60. Охріменко Г. Нові пам'ятки культури лійчастого посуду на Волинському Побужжі / Г. Охріменко, І. Маркус, В. Бучак, П. Заклекта // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Іваничі / упоряд. А. Силюк, Л. Куль. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – 362 с. : ілюстр.
61. Охріменко Г. Культури пізньошнурової кераміки на Волині та Волинському Поліссі / Г. Охріменко, І. Маркус, М. Ступницька, Ф. Бусел // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., смт Маневичі / упоряд. А. Силюк, П. Хомич. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – 317 с. : ілюстр.
62. Охріменко Г. Скарби крем'яних виробів періоду пізнього енеоліту / Г. Охріменко, І. Михальчук, М. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Іваничі / упоряд. А. Силюк, Л. Куль. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – 362 с. : ілюстр.
63. Охріменко Г. Археологічні пам'ятки Старовижівського району / Г. Охріменко, В. Савицький, В. Цьось // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Стара Вижівка / упоряд. А. Силюк, В. Недзельський. – Луцьк : Волиньполіграф, 2011. – Вип. 40. – 384 с. : ілюстр.
64. Охріменко Г. Вивчення пам'яток стжижовської культури Волині / Г. Охріменко, Н. Складенко, О. Кричевський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський. – Вип. 37. – Луцьк, 2010. – 240 с. : ілюстр.
65. Охріменко Г. Пам'ятки стжижовської культури навколо Луцька / Г. Охріменко, Складенко, І. Михальчук // Минуле і сучасне Волині і Полісся. Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. істор.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 506 с. : ілюстр.

66. Панишко С. Де розміщувався дитинець давньоруського Володимира? (Постановка проблеми) / С. Панишко // Середньовічні міста Полісся : тези доп. міжнар. наук. археол. конф. – Київ ; Олевськ, 2011.
67. Панишко С. Дослідження на городищі «Вали» у м. Володимирі-Волинському / С. Панишко, О. Златогорський, М. Вашета // Археологічні дослідження в Україні. – Київ ; Луцьк, 2013. – С. 140.
68. Панишко С. Стіжкові городища Волині / С. Панишко // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2011. – Вип. 15. – С. 329–337.
69. Панишко С. Усичівський археологічний комплекс давньоруського часу / С. Панишко // Минуле і сучасне Волині і Полісся. Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – 506 с. : ілюстр.
70. Панишко С. Холодна зброя та спорядження вершника з розкопок 2010 року на городищі «Вали» у м. Володимирі-Волинському / С. Панишко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Іваничі / упоряд. А. Силюк, Л. Куль. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – 362 с. : ілюстр.
71. Пашкевич Г. Розвиток землеробства на території Волині (VI–II тис. до н. е.) / Г. Пашкевич, Г. Охріменко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 364 с.
72. Пилипів Л. Археологічні дослідження поля Берестецької битви та їх значення для розвитку вітчизняної археології / Л. Пилипів // Твердиня над Іквою : матеріали міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 520-річчю Дубенського замку / Упр. культури і туризму Рівнен. обл. держ. адмін. ; Держ. іст.-культ. заповідник м. Дубна. – Дубно, 2012. – 246 с.
73. Позіховський О. Голишів і проблема періодизації енеоліту західної Волині / О. Л. Позіховський // Археологія. – 2010. – № 2. – С. 5–18.
74. Садовник Т. Фрагменти шкіри давньоруського періоду з Камінь-Каширщини в колекції Волинського краєзнавчого музею / Т. Садовник // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – 240 с. : ілюстр.
75. Свенцицький В. Про унікальні знахідки металевих ретушерів доби бронзи / В. Свенцицький, Г. Охріменко, О. Кричевський, В. Сердюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Іваничі / упоряд. А. Силюк, Л. Куль. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – 362 с. : ілюстр.
76. Семенюк Л. Древній Переміль / Л. Семенюк // Твердиня над Іквою : матеріали міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 520-річчю Дубенського замку / Упр. культури і туризму Рівнен. обл. держ. адмін., Держ. іст.-культ. заповідник м. Дубна. – Дубно, 2012. – 246 с.
77. Склярєнко Н. Первісне мистецтво і культура Волині : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Н. Склярєнко, Г. Охріменко ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Луцький нац. техн. ун-т, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – 401 с.
78. Склярєнко Н. Стжижовська культура: пам'ятки доби бронзи у межиріччі Західного Бугу та Горині / Н. Склярєнко, С. Локайчук, Г. Охріменко, О. Романчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Іваничі / упоряд. А. Силюк, Л. Куль. – Луцьк, 2011. – 362 с. : ілюстр.
79. Терський, С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині : монографія / С. В. Терський. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2010. – 380 с.
80. Терський С. Княже місто Володимир : монографія / С. Терський. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2010. – 320 с.
81. Ющук Є. Село Навіз: у пам'яті минулих і нинішніх поколінь : іст.-краєзн. нарис / Є. Д. Ющук. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 216 с.

УДК 94(477):271.222(477)-523.6

Леся Шваб

Ігуменя Марія (Ігнатенко)

Володимирський монастир Свято-Різдва Христового Української православної церкви (Київський патріархат) у канві української історії

У статті відтворено історію Свято-Різдва Христового монастиря Української православної церкви (Київський патріархат), що у Володимирі, вплітаючи його «долю» в українську історію XVIII–XXI ст.

Ключові слова: Українська православна церква (Київський патріархат), Кафедральний собор Різдва Христового, монастир Свято-Різдва Христового УПЦ (КП), домовна церква Успіння Пресвятої Богородиці.